

När butikerna dör, förtvinar staden

Svenska Dagbladet den 28 september 2019

Det är definitivt inte någon överdrift att hävda att detaljhandeln är en viktig del av den svenska ekonomin. Av de sysselsatta jobbar numera nästan 12 procent inom detaljhandel och sektorn står för cirka 11 procent av Sveriges BNP.

Detaljhandelns roll är heller inte begränsad till de varor och tjänster butiker tillhandahåller. Butikernas framgångar och misslyckanden definierar även vitaliteten i de städer där de finns. När handeln dör, innebär det att delar av lokala marknader amputeras.

Detaljhandeln över hela världen har under de senaste decennierna tampats med stora utmaningar. Inledningsvis innebar urbaniseringen att det blev mer eller mindre ekonomiskt omöjligt att driva butiker på mindre, mer perifera platser.

Faktum är att medan svensk detaljhandel i stort uppvisat en uppåtgående trend under de senaste tio åren har både antalet butiker och framför allt antalet anställda i detaljhandeln minskat i många svenska kommuner. Till detta ska läggas de strukturella förändringar som ny teknik inneburit. I dess kölvatten har online-handeln skapat ytterligare utmaningar för fysiska butiker.

Dessa utmaningar är dock de samma för detaljhandeln världen över. Svenska detaljhandlare har emellertid ett problem som är unikt för Sverige: den ökade brottsligheten i butikerna.

Enligt den senaste Trygghetsbarometern, som redovisas kvartalsvis av Svensk Handel, hade nästan en tredjedel av butikerna utsatts för stöld/snatteri under den senaste veckan. Fler än en av fem butiksägare uppgav att deras butik under samma tid även utsatts för hotfulla besökare/kunder. Än mer oroande är att en majoritet av de tillfrågade tycks ha förlorat tilltron till rättsväsendet.

Trots att var fjärde butik utsattes för stöld så var det bara en tredjedel av dessa brott som polisanmäldes. Några av de tillfrågade betonade att de "har slutat anmäla då det aldrig leder någon vart" och att "det tar alldeles för mycket tid och leder ändå inte till något".

Brott som begås i butiker är inte enbart ett problem för detaljhandeln. Den amerikansk-kanadensiska författaren och stadsplaneringskritikern Jane Jacobs skrev 1961 i sitt mästerverk "The Death and Life of Great American Cities" att för att en gata ska vara en säker plats, "måste det finnas ögon på gatan, ögon som tillhör dem som är en naturlig del av gatan". Per Geijer, säkerhetschef på Svensk Handel, tar hennes resonemang ett steg vidare när han (i Trygghetsbarometern) påpekar att "stämningsläget i handeln är en temperaturmätare för hur hela samhället mår".

I Jacobs anda är det inte bara tillståndet i butikerna som återspeglar de lokala samhällenas hälsa utan även de utmaningar som de står inför: att bidra till och forma den lokala miljön. Butikerna är våra ögon på gatan. När det blir allt för dyrt för handlarna att driva sin verksamhet dör butikerna och staden dör med dem. Dagens tillstånd kräver därför att samhället vidtar åtgärder innan det är för sent. Inte bara för detaljhandlarnas skull utan också för de lokalsamhällen de tjänar.

Özge Öner